

GEZOCHT: Thorbecke-experimenten voor toekomstverkenning maatwerkdemocratie

Nederland is geen land van revoluties. Veranderingen gaan stapsgewijs en beginnen meestal in de lokale praktijk. En die praktijk is in Appingedam anders dan in Zoetermeer. De lokale opgave verschilt, dus de inrichting van lokale democratie en bestuur moet zich daarbij kunnen aanpassen. Daarom moeten gemeenten gaan over de manier waarop zij hun lokaal bestuur inrichten. Zij kunnen in de praktijk het verschil maken - binnen en buiten Thorbeckes stelsel. De noodzaak daartoe is groot. En de bereidheid daartoe groeit.

Zo riep de minister van BZK recent in haar Thorbecke-lezing gemeenten op om zelf invulling te geven aan hun lokale democratie. Dat noemde ze maatwerkdemocratie: *“een bestuur dat meebeweegt met de tijd. Waarin ruimte is voor variatie”*.

De VNG ondersteunt dit van harte: *“De opgave is om als vereniging verder te werken aan gelijktijdige versterking van de representatieve én de participatieve democratie en het ontwikkelen van scenario's voor de toekomstige inrichting van het lokaal bestuur.”*

Uit: VNG Verenigingsstrategie Gemeenten 2024.

Daarom starten we in 2020 een toekomstverkenning naar maatwerkdemocratie. Door samen met gemeenten te gaan experimenteren en leren. BZK kijkt graag naar 'Ruimte in Regels' voor maatwerk, uiteraard binnen de grenzen van de democratische rechtsstaat.

Waarover?

Over vernieuwing lokale democratie & bestuur. Dat kan over van alles gaan, maar niet over alles. Hieronder een eerste groslijst van mogelijke thema's:

- Binnengemeentelijk bestuur of kernendemocratie: vormen van dorps-, wijk-, straat-democratie.
- Bovengemeentelijk of regiodemocratie: bestuur en democratische processen op regionale schaal, denk aan een Federatiegemeente.
- Taakdifferentiatie en meerschalgigheid: organiseer bestuur en democratie rondom taken, op de schaal die past bij de opgave en de taak.
- Democratische verantwoording: vormen publieke en horizontale checks & balances.
- Inrichting lokaal bestuur: rol en positie gemeenteraad, burgemeester en wethouders passend bij de gemeente, bijvoorbeeld grootte, samenstelling, werkwijze, vergaderfrequentie van de raad...
- Vernieuwing politieke partijen: lokale politiek anno 2030?
- Meer/anders kiezen: standpunt- of themakiezen, tussentijdse verkiezingen, vormen directe democratie zoals lokale referenda, stemmen vanaf 16 jaar of vernieuwing kiesstelsel.
- Meer/andere vormen van vertegenwoordiging: denk aan (gelote) burgerraden of -fora, (digitale) wijkbegrotingen of vormen van liquid democratie.
- Meer/andere vormen van zeggenschap en eigenaarschap: overdragen bevoegdheden naar dorpen, (groepen) bewoners of allianties.

- Revitaliseren fundamenten van onze democratie: vitale lokale pers, aandacht voor democratisch burgerschap en -onderwijs.

Samen met de deelnemende gemeenten en partners kiezen we centrale thema's.

Wat gaan we doen?

We richten samen met de deelnemers het traject in. We denken nu aan de volgende drie onderdelen voor verschillende doelgroepen:

1 Inspiratiebundel

Voor gemeenten die inspiratie zoeken. We willen samen met u een prikkelende inspiratiebundel maken met toekomstscenario's en praktijkvoorbeelden van lokale democratie-experimenten uit binnen- en buitenland.

2 Herontwerp-ateliers

Voor gemeenten die aan de slag willen maar nog niet precies weten hoe. Gemeenten die wel een vraagstuk maar nog geen concreet experiment hebben, kunnen in zgn. herontwerp-ateliers samen met deskundigen, collega's en ontwerpers werken aan een eigen aanpak van hun vraagstuk.

We werken vanuit vijf uitgangspunten:

1. *opgave centraal*: vernieuwen is geen doel op zich, het gaat om versterking van het probleemoplossend vermogen.
2. *differentie en maatwerkdemocratie*: we werken aan stevigere fundamenten van onze democratie, met ruimte voor verschil naar regio, opgave, schaal.
3. *meervoudige democratie*: we versterken het lokale samenspel van representatieve en participatieve democratie.
4. *structuur én cultuur*: geen grote stelselherziening maar een beter lokaal samenspel dat vereist vooral andere houding en gedrag, maar soms ook andere structuren en regels.
5. *al doende leren*: we werken in en vanuit de lokale praktijk, en bouwen vandaaruit aan beter (theoretisch) inzicht.

3 Experimenteren en leren

Voor gemeenten die al een vernieuwend project willen gaan doen. Deze gemeenten kunnen ondersteuning krijgen bij het leerproces in de vorm van expertise, exposure en regelruimte. Rondom de experimenten worden thematische leertrajecten georganiseerd waarbij gemeenten leren van elkaar en van deskundigen. Daarbij wordt ook aandacht besteed aan de organisatie en verankering van het leren binnen de gemeenten. De lessen worden geanalyseerd, vastgelegd en verspreid in samenwerking met wetenschappers.

Minister Ollongren heeft een oproep gedaan met haar Thorbeckelezing. De VNG neemt nu het initiatief om dit samen met gemeenten en BZK/Democratie in Actie op te pakken. We werken daarbij zoveel mogelijk met partners als G5, G40, M50, P10, beroeps- en belangenverenigingen, andere bestuurslagen, adviesbureaus en (kennis)organisaties als PHZ, LvKK, Platform 31, universiteiten, Movisie, LSA et cetera.

Denk mee: werk in ontwikkeling

Dit nieuwe project is nog volop in ontwikkeling. Eind 2019 en begin 2020 gaan we het samen met gemeenten en partners verder uitwerken. Meedenkkracht is meer dan welkom.

Meer weten?

Heeft u

- nu al een experiment? Of een idee voor een mogelijk experiment?
- Zin om mee te denken met de ontwikkeling van deze toekomstverkenning maatwerkdemocratie met Thorbecke-experimenten?
- vragen over deze oproep?

Laat het ons weten:

jordt.zuylen@vng.nl of 06 11 79 44 03.